

УДК 658.589 : 664(477)

Дерманська Л.В.,
викладач кафедри обліку і аудиту
Чортківського інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

МІСЦЕ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ
Dermanska L.V.

THE PLACE OF UKRAINE IS THE EUROPEAN INNOVATIVE
SPACE

Постановка проблеми. Головною умовою досягнення довготривалих позитивних темпів економічного розвитку як економіки країни в цілому, так і окремих її підприємств, є активна інноваційна сфера діяльності. Однак проблема полягає в тому, що перехід до ринкових умов, який завершується в Україні, не дав відповідного розвитку структурно-функціональної організації зовнішнього та внутрішнього ринків, поштовху розвитку інноваційних процесів зокрема. Таким чином, ускладнюється реалізація найважливіших завдань: як технологічне оновлення традиційних галузей економіки і створення нових виробництв.

Вирішення даних проблем не можливо здійснити без інтеграції в міжнародний економічний простір, а саме через процес вивчення і впровадження досвіду країн, які набули помітного інноваційного спрямування економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження проблем інтеграції у європейський економічний та інноваційний простір зробили українські науковці та економісти: М.В. Гаман, В.М. Геєць, І. Касабова, О. Михайловська, П. Папенчук та ін.

Проте, на сучасному етапі трансформаційних процесів гостро постала потреба чіткого вибору власного шляху розвитку, орієнтованого на поліпшення конкурентоспроможності національної економіки. Адже глобалізація світових економічних процесів ставить на порядок денний питання про опанування новими

технологіями, відстоювання економічних інтересів. Тут, нажаль, теоретичні розробки значно відстають від практики міжнародних економічних відносин.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження місця України у європейському інноваційному просторі та світового досвіду підтримки інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні тенденції та зміст інноваційного розвитку в Україні визначаються планами України увійти до Європейського Союзу, який спрямований на засновану на знаннях модернізацію суспільства та економіки у державах-членах. Це відповідає європейському вибору України та визначає її інтеграцію у європейський освітній, науковий та технологічний простір з одночасним поширенням відповідних досягнень в науці, технологіях та освіті у Європі [4, с. 36].

Відносні коефіцієнти інноваційної активності в Україні мають стійку понижувальну тенденцію. Це свідчить про те, що науково-технічні інновації не мали значного впливу на економічне зростання, і що останнє також не поліпшило стан в інноваційній сфері країни. Така індиферентність економіки України до науково-технічних інновацій прямо обумовила низький рівень її міжнародної конкурентоспроможності. Про це свідчать дані щорічних звітів про глобальну конкурентоспроможність, які готуються в рамках Всесвітнього економічного форуму в м. Давосі. Дані для порівняння конкурентної позиції України у контексті інноваційно-інвестиційних процесів зображені на рис. 1.

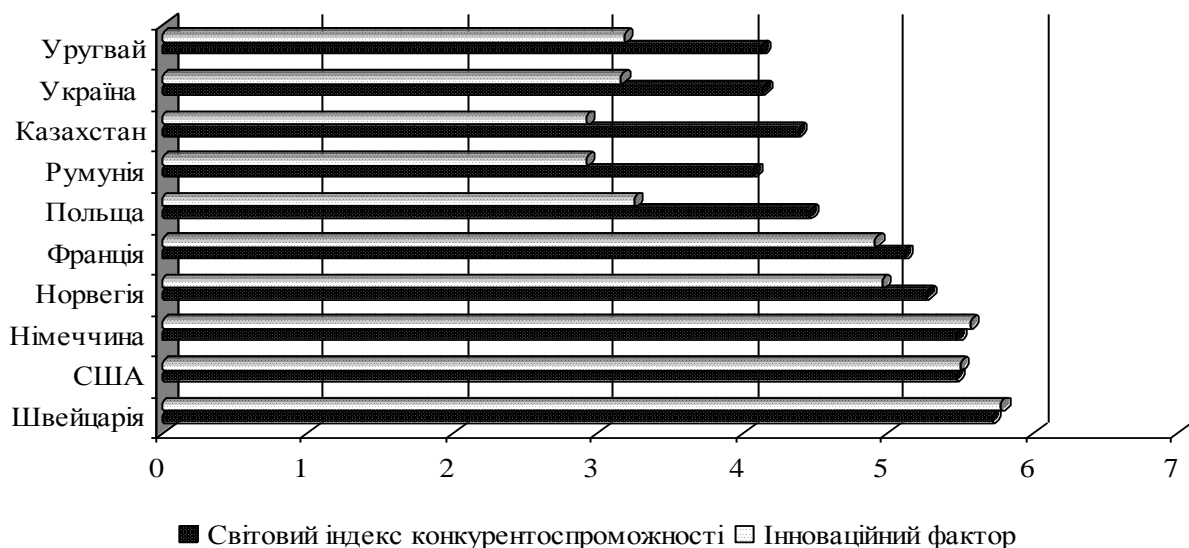


Рис. 1. Конкурентна позиція України з урахуванням інноваційного фактору

Джерело: розроблено автором за даними Всесвітнього економічного форуму [8]

Україна, маючи майже удвічі більший інвестиційно-інноваційний фінансовий ресурс проти Польщі і Чехії і ще відчутнішу перевагу за цим параметром у порівнянні з іншими країнами, що представлені у таблиці, займає серед них останнє місце як за загальним рейтингом глобальної конкурентоспроможності, так і за рейтингом щодо інноваційного фактору. Це свідчить про вкрай неефективну інноваційну політику України. Чималі кошти, що виділяються на інвестиційно-інноваційний розвиток, не дають належної віддачі у контексті підвищення конкурентоспроможності українських підприємств [1, с. 38].

За показниками ефективності інноваційного розвитку, Україна перебуває у нижніх частинах міжнародних рейтингів. Так, у 2012р. за критерієм «інноваційні фактори» Україна посідала 71 місце серед 144 країн. Виходячи з рис. 2, ми бачимо тенденції розвитку України порівняно з Німеччиною за основними критеріями Всесвітнього економічного форуму.

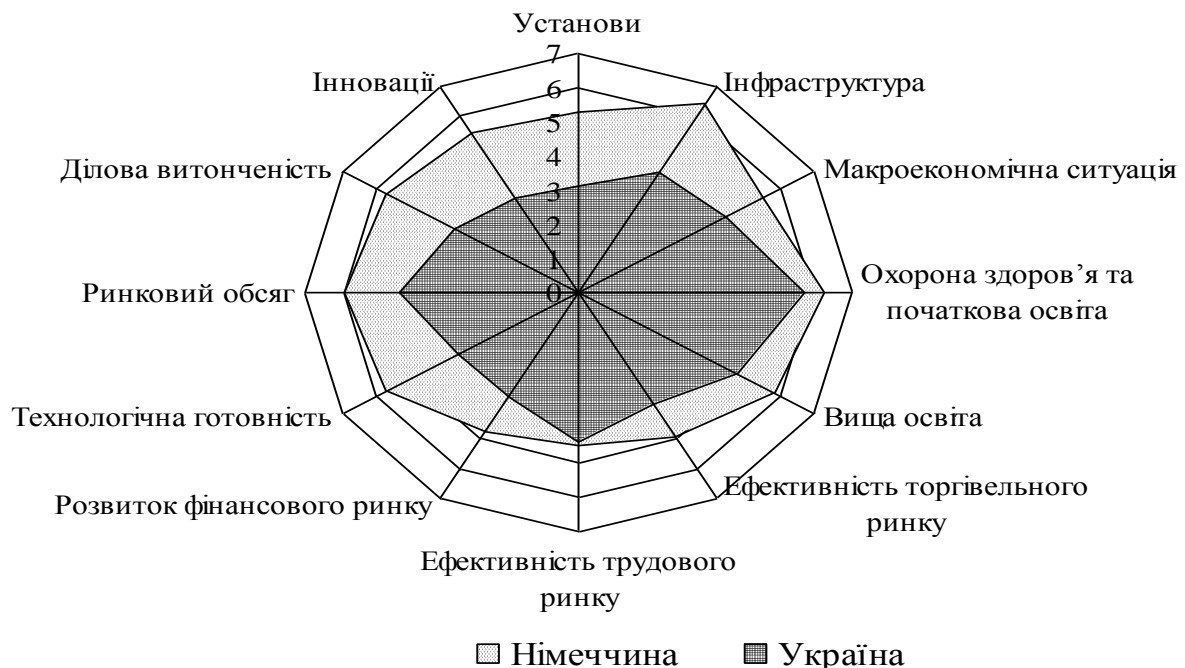


Рис. 2. Тенденції розвитку України та Німеччини за основними критеріями Всесвітнього економічного форуму у 2012р.

Джерело: розроблено автором за даними Всесвітнього економічного форуму [8]

Україні, виходячи із досвіду країн ЄС, потрібно зосередитися на врівноваженні економічних інтересів всередині країни, як підґрунтя для розширення збуту та виходу національних виробників на міжнародні ринки. Йдеться про необхідність формування парадигми економічного розвитку, основою якої мають стати державна підтримка базових високотехнологічних галузей, а також малого і середнього бізнесу. Слід зауважити, що ця підтримка має формуватися для вітчизняних суб'єктів господарювання із створенням умов розвитку, ефективніших ніж у партнерів по співробітництву.

У розвинених країнах інвестиції в інновації перетворилися на основний фактор економічного зростання. Саме тому інноваційний розвиток стає центром економічної політики країн, які спрямовані на забезпечення високого динамізму національної економіки [3, с. 356].

Господарський комплекс нашої країни характеризується низьким рівнем технічної та технологічної бази. Тому до пріоритетних завдань належить створення умов для прискорення технологічної перебудови вітчизняного виробництва з метою підвищення його потенціалу та досягнення рівня світових стандартів. Важливим напрямом зміцнення конкурентоспроможності національного бізнесу та оволодіння сучасними важелями конкурентної боротьби є забезпечення високого рівня інноваційної активності вітчизняних підприємств. Умовою прискорення стабілізації економічного та соціального розвитку України є реалізація заходів, спрямованих на активізацію модернізації господарського комплексу з урахуванням досвіду розвинутих країн [7, с. 82].

Міжнародна конкурентоспроможність країни, у першу чергу, залежить від інвестицій в інновації. Більшість країн світу активно включилися у змагання з конкурентоспроможності, тому зволікання України з проведення адекватної економічної політики щодо формування базових засад інноваційної економіки,

з інвестуванням у відповідні структурні зміни не просто спричинить гальмування розвитку країни, а й може призвести до її економічної деградації. На порядку денному – запровадження спеціальної інвестиційної політики проривного типу. Динаміка інноваційних процесів в Україні характеризується даними, представленими на рис. 3.

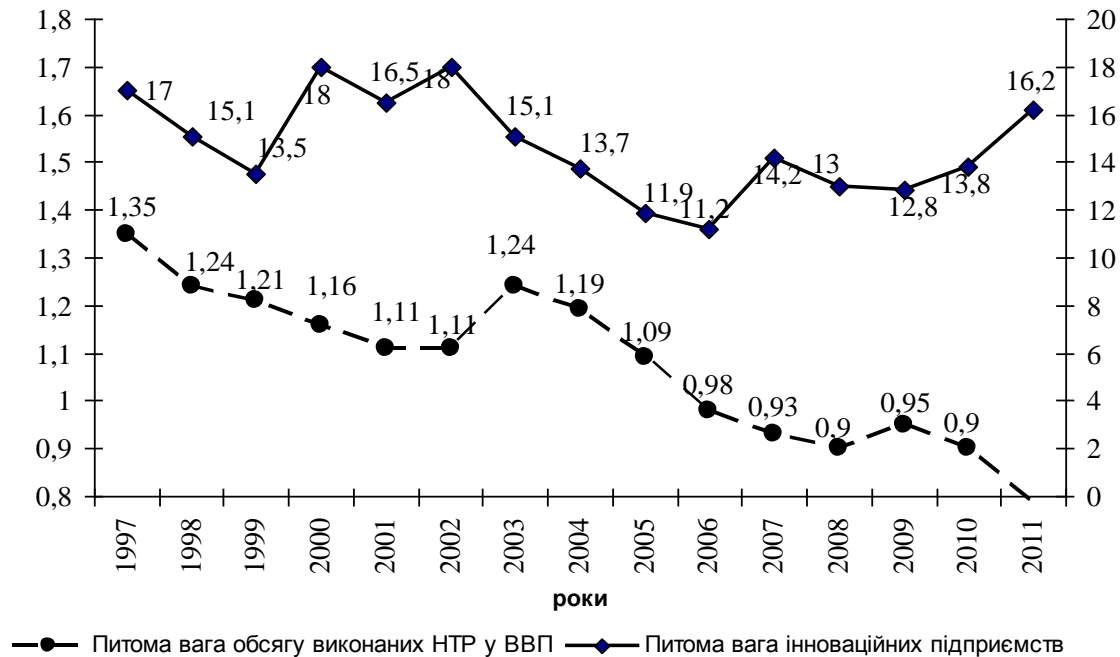


Рис. 3. Динаміка частки обсягів наукових та науково-технічних робіт (НТР) у ВВП та частки інноваційних підприємств в країні в 1997-2011 рр.

Джерело: розроблено автором за даними Державної служби статистики України [5]

Як ми бачимо, частка наукових та науково-технічних робіт у ВВП, починаючи з 2003 року має чітку тенденцію спадання від 1,24% у 2003 році до 0,79% у 2011 році. Однак, частка інноваційних підприємств у 2011 році порівняно з 2009 роком зросла до 16,2 %.

Тому головним завданням політики щодо розвитку інноваційного підприємництва є забезпечення сприйнятливості суб'єктів підприємництва до позитивних сигналів з боку ринкового середовища та спеціальних заходів, які стимулюють інноваційну активність та забезпечують поширення інновацій по усіх сферах національної економіки [2, с. 123]. Таких результатів можна досягнути лише шляхом посилення співпраці між різними гілками законодавчої

та виконавчої влади, широкого залучення до вирішення зазначених проблем громадськості. Особлива роль належить проведенню діалогу бізнесу і влади та виробленню узгоджених підходів до створення адекватних умов для активізації інноваційної діяльності в Україні.

Відповідно до даних Всесвітнього економічного форуму, негативними факторами для розвитку підприємництва в Україні є доступ до фінансування, податкова політика і корупція, податкові ставки та інфляція (рис. 4.).

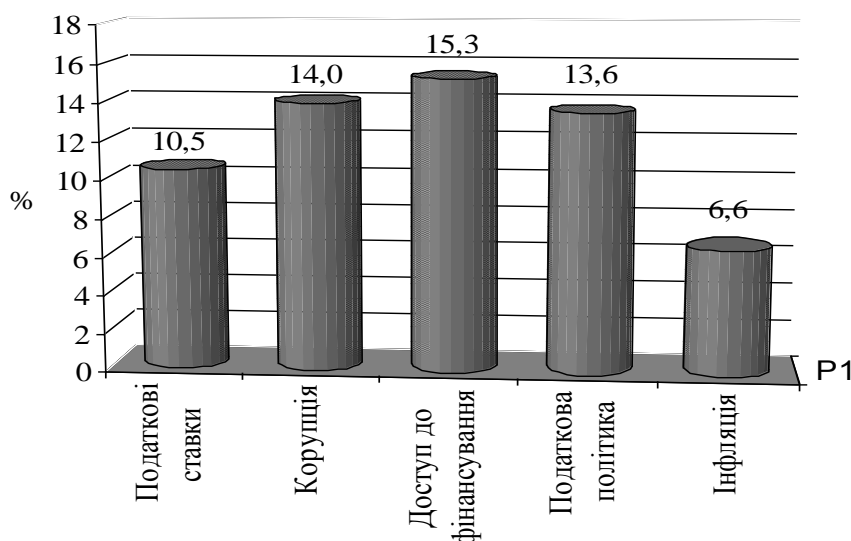


Рис. 4. Негативні фактори для розвитку підприємництва в Україні

Джерело: розроблено автором за даними Всесвітнього економічного форуму [8]

Треба врахувати, що в Україні далеко не все гаразд і в політичній сфері. Політична нестабільність серйозно впливає на стан справ в економіці та на довіру до економічних процесів. Тим важливіше формувати образ України в європейських колах таким чином, щоб нашу країну не розглядали виключно крізь призму політичних проблем, які, на нашу думку, рано чи пізно буде вирішено [6, с. 80].

Загальним підсумком наведених тенденцій є те, що розвиток української науково-технічної та інноваційної діяльності має суперечливий характер. З одного боку, відбуваються процеси адаптації та модернізації, наука дедалі більшою мірою прагне відмежуватися від політичних та ідеологічних настанов і відповідати вимогам економічної доцільності, здійснюються спроби пошуку

української ніші на світових ринках, високими темпами розвиваються деякі виробництва та послуги у сфері хай-теку. З другого боку, проблем і негативних тенденцій значно більше, і вони особливо помітні у порівнянні з іншими країнами: рівень фінансування не відповідає ні потребам України, ні світовим стандартам економіки, існує відрив української науки за результатами реалізації відкриттів і винаходів, ступенями технологічного розвитку, ефективністю державної науково-технічної та інноваційної політики не лише від розвинених країн, але й від країн, що розвиваються. Незважаючи на суспільний інтерес до феномена інноваційної моделі розвитку, в Україні до сьогодні не сформовано науково обґрунтованої інноваційної політики, яка б враховувала нагромаджений зарубіжний досвід формування інноваційних систем і була адаптована до українських реалій.

Висновки з проведеного дослідження. Резюмуючи вищесказане, маємо зазначити, що перспективними напрямками на сучасному етапі України є підтримка та розвиток найтісніших міжнародних зв'язків в науково-технічному та освітньому співробітництві з європейськими та азіатськими країнами, з США та СНД. Інтенсифікація міжнародної науково-технологічної співпраці України є необхідною для досягнення стратегічних цілей, осучаснення науково-технологічного базису держави, посилення її інтеграційного потенціалу в регіоні і світі.

Бібліографічний список

1. Власова І. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинутих країнах / І. Власова // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 1. – С. 36-46.
2. Дмитренко М.А. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації й інформаційної революції / М.А. Дмитренко. – К. : Знання України, 2009. – 339 с.
3. Касабова І.А. Науково-технічний прогрес та технологічне оновлення – рушійні сили зростання конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації / І.А. Касабова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2009. – Вип.19. – С. 355-363.

4. Михайловська О. Інноваційний прорив України: політичний міф чи реальна можливість у глобалізованому світі / О. Михайловська // Економіст : Літопис подій, особистості, ідеї, аналітика й дослідження. – 2008. – № 8. – С. 34-38.

5. Статистична інформація. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>

6. Федоренко І.Л. Інструменти державної інноваційної політики: світовий досвід / І.Л. Федоренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 3(82). – С.79-81.

7. Шнирков О.І. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі : монографія. / О.І. Шнирков // К.: ВПЦ “Київський університет”, 2008. – 143 с.

8. The Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/>

Анотація

У статті розкрито місце України у європейському інноваційному просторі за даними Всесвітнього економічного форуму. Охарактеризовано роль інтеграційних процесів у інноваційному розвитку економіки країни. Визначено стан та ключові тенденції розвитку інноваційної діяльності підприємств України. Проаналізовано основні негативні фактори впливу на розвиток економіки країни. Зокрема, досліджено досвід передових країн на шляху економічного інноваційного розвитку та виділено перспективні напрями для України.

Ключові слова: ефективність, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, інтеграційні процеси, європейський досвід

Аннотация

В статье раскрыто место Украины в европейском инновационном пространстве по данным Всемирного экономического форума. Охарактеризована роль интеграционных процессов в инновационном развитии

экономики страны. Проанализированы основные негативные факторы влияния на развитие экономики страны. Определено состояние и ключевые тенденции развития инновационной деятельности предприятий. В частности, исследован опыт передовых стран на пути экономического инновационного развития и выделены перспективные направления для Украины.

Ключевые слова: эффективность, инновационное развитие, конкурентоспособность, интеграционные процессы, европейский опыт

Annotation

In the article the place of Ukraine in the european innovative space from data in the World economic forum is exposed. The role of integration processes in innovative development of economy of country is described. The state and key progress of innovative activity of enterprises trends are certain. The basic negative factors of influence on the development of economy of country are analysed. In particular, the experience of advanced countries on the way of economic innovative development is investigated and perspective directions for Ukraine are shown.

Key words: efficiency, innovative development, competitiveness, integration processes, european experience